

**„JACOBUS TENCALLA FIGLIUS JOANNIS DE BISSONE“ ANEB PŮVOD MALÍŘE
GIACOMA TENCALLY***

Jana Zapletalová, Univerzita Palackého v Olomouci

Vzhledem k faktu, že Giacoma Tencallu z Bissone (Bissone, 11. leden 1644 – mezi lety 1690 a 1692) uvedl do světa odborné uměleckohistorické literatury až Martin Mádl, nebyl tento malíř do té doby v popředí zájmu předchozích historiků umění a archivářů, a proto jsou skoupé poznámky o Giacomovi v italsky psané literatuře. Ačkoli Martin Mádl naznačil některé hypotézy o Giacomově původu, nebylo dosud možné tuto novou uměleckou postavu identifikovat a Giacomo byl znám pouze ve spojitosti se záalpským prostředím. Navzdory tomu se však ve starších textech o umělcích a řemeslnících pocházejících z oblasti severoitalských jezer podařilo nalézt několik drobných údajů, které podnítily současné bádání ve Švýcarsku. Výsledky práce v archivech vedly pak ke zjištění totožnosti tohoto následovníka a příbuzného Carpofova Tencally, jeho identifikaci v rodokmenu Tencallů a k nálezům týkajícím se malířovy rodiny a jeho působení v oblasti Ticina a v Praze.¹

Ve starších odborných textech, které tvoří základ pro studium života a díla umělců a řemeslníků z oblasti Luganského jezera, se několikrát vyskytuje jistý Jacobus, syn Giovanniho Tencally, v Brentaniho *Antichi maestri* a v *Armoriale ticinese* Lienharda-Rivy.² Giacoma Tencallu jako štukatéra z Bissone činného v Praze najdeme u Alda Crivelliho ve výčtu ticinských umělců pracujících na různých místech Evropy. Spis vyšel v roce 1969.³ Max Pfister následně zmiňuje v repertoriu ticinských umělců Giacoma Tencallu, označovaného slovem „*Wlach*“.⁴ Tento umělec měl pracovat mezi léty 1623 až 1690 jako malíř v Čechách a na Moravě. K jeho dílům počítal autor repertoria malby v malé kapli kostela S. Carpofovo v Bissone (1623), v poutním kostele na sv. Kopečku u Olomouce (okolo roku 1677) a rovněž malby s mytologickou tematikou v Libochovicích (1690?).

V genealogickém stromu, sestaveném Ivanem Proserpim v monografické studii věnované umělecky činným příslušníkům rodu Tencallů, bylo možné uvažovat o ztotožnění Giacoma s více dosud známými představiteli rodu téhož jména. Přesnější informace nepřinesla ani konfrontace s katalogem výstavy o Carpofovu Tencallovi pořádané v Rancate.⁵ Navzdory tomu však není pochyb, že ve shora zmiňovaných textech běží o malíře Giacoma Tencallu, který je předmětem zájmu následujících poznámek, byť bude nutné řadu uvedených sdělení poopravit.

Na stopu po identitě Giacoma vedla až mimořádně bohatá korespondence rodu Oldelliů z Meride zachovaná v Kantonálním archivu v Bellinzoně.⁶ Řada členů této rodiny se rovněž věnovala umělecko-řemeslným povoláním, byli spjati příbuzenskými vztahy s rodem Tencallů a

mnozí odcházeli jako kameníci, štukatéri a stavební mistři pracovat také do Prahy a okolních oblastí. Například štukatér Giovanni Antonio Oldelli spolupracoval roku 1721 s Baldassarrem Fontanou na výzdobě poutního kostela na sv. Kopečku u Olomouce, o rok později je doložen s Fontanou na Velehradě, roku 1730 v Tismicích a 1750 v Lánech.⁷ Kromě již známých dopisů Giovanniho Antonia Oldelliho, potvrzujících činnost Carpofoa Tencally ve Vídni v roce 1662,⁸ archiválie bohatě dokumentují aktivity architekta a inženýra Giovanniho Pietra Tencally působícího při vídeňském dvoře.

Materiály fondu Oldelliů tvoří rovněž základ pro nová zjištění o malíři Giacomu Tencalovi. Tento rozsáhlý fond včetně dopisů zasílaných z různých míst Evropy domů umělci vesměs rodu Oldelliů, ale i Santinem Bussim a dalšími pečlivě inventarizoval v polovině minulého století, částečně přepsal a publikoval Giuseppe Martinola.⁹ Jeho dvě poznámky k Giacomovi byly více než lakonické.¹⁰ Přesto však sloužily jako východisko pro stanovení Giacomovy identity. V několika případech byl tento malíř zaměněn za jiného příslušníka rodu Tencallů. Vzhledem k faktu, že nebyla dříve známa Giacomova malířská aktivita, nepřepsal Martinola ani jeho dopis a i další zmínky zůstaly opomenuty. V korespondenci Oldelliů se navíc často vyskytovalo pouze příjmení Tencalla, nebo se hovořilo současně o více příslušnících této rodiny, následně ztotožněných s tehdy známými představiteli rodu, jako Giovannim Pietrem Tencallou pobývajícím rovněž dlouhodobě v Zaalpi.

Tato živá korespondence umožňuje nahlédnout do okruhu drobnějších umělců a uměleckých rodin z oblasti Ticina, sledovat jejich putování po Evropě a zprostředkovávání zakázek příbuzným, každoroční návraty a důsledky, které měly války proti Turkům ve stavebních aktivitách střední Evropy.

Několik drobnějších informací o Giacomovi přinášejí dopisy Giovanniho Antonia Oldelliho a jeho bratra Alfonse. Giovanni Antonio v obtížné finanční situaci pobýval roku 1662 u Carpofoa Tencally ve Vídni do doby, než se zhoršily životní podmínky také Carpofovi. Tato korespondence byla zveřejněna Giuseppem Martinolou (ač přehlížena recentní literaturou).¹¹ Snad proto se Carpofo vrátil do Itálie a pracoval na zakázkách v Bergamu, kde je dokumentován v roce 1664 rovněž Giovanni Antonio Oldelli s bratrem Alfonsem a kde lze předpokládat také Giacomovu přítomnost.¹²

O blíže nespecifikovaném Tencalovi, značeném pouze signaturou G. T., se dozvídáme o pět let později z dopisu Alfonse Oldelliho, a sice ze dne 25. března 1669, psaného otci Sebastianu Oldellimu z Turína. Alfonso se ospravedlňoval před otcem z nařčení o nemravném životě, která se měla šířit po jeho rodném Meride. O těchto zprávách mu referoval „*un garzone del sig.^e Tencalla*“, který se vrátil z Meride do Turína.¹³ Alfonso prý strávil pouze dva večery s přáteli mimo domov jako host Carla Bossoniho, který slavil sňatek své dcery. Do krčmy prý občas zajde s patrioty, mezi nimiž s Tencallou, Luchesem nebo Carlonim. Tencalovi a jeho současné aktivitě v Turíně

věnoval Alfonso celý odstavec. Na konec dopisu potom Tencalla připojil několik slov: „*Gionto in questo ponto dalla Vignia de Madama Principessa, trovando che il sig. Alfonso sera la litra, non posso far di meno che non salutarli tutti per milia et milia et poi milia et di più altre milia salut*“ a připsal „*G. T.*“¹⁴

Podle signatury by připadl v úvahu mramorář Giulio Tencalla (ca 1618–1678), malíř Giacomo nebo štukatér Giovanni. V Alfonsově dopise se však nachází drobná zmínka vážící se patrně stále k Tencalovi, aby bratr pozdravoval paní Barbaru jeho družku. Mramorář Giulio se sice oženil roku 1642 s Barbarou Garoviovou. Dopis však pochází z roku 1669, kdy nebyla Barbara již mezi živými a Giulio si vzal druhou ženu Costanzu Carattiovou.¹⁵ Vedle Giulia zbývá již pouze malíř Giacomo a štukatér Giovanni (ca 1610–1676?). Právě Giovanni Tencalla byl od roku 1637 sezdán s další příslušnicí rodu Carattiů, a sice Barbarou Caratti Orsattiovou, a k němu se pravděpodobně váže i zádahné G. T.¹⁶ Giovanni Tencalla pracoval v Turíně také roku 1674, konkrétně na Palazzo Reale.¹⁷ V šedesátých letech působil v Turíně vedle Giovanniho Tencally také štukatér Quirico Castelli,¹⁸ který se později objeví na Moravě ve službách olomouckého biskupa Liechtensteina-Castelcornu u stejných zakázek, na kterých pracoval také Giacomo Tencalla.

Zásadní význam pro Giacomovu identifikaci však sehrál nálezný zkráceného notářského zápisu pořízeného latinsky dne 20. března 1682 z řízení vedeného právníkem Alfonsem Ghiringhellim v Mendrisiu.¹⁹ Akt uvádí plné malířovo jméno „*Jacobus Tencalla filius D. [Domini] Joannis de Bissone*“ a následně upřesňuje, že zmíněný Jacobus „*morabatur in partis Boemiae*“. Právníkový spor s jistým Pietrem Martirem Piodou z Vacalla se týkal zaplacení pěti tisíc osmdesáti liber.

Peníze měly být vyplaceny mimo jiné také „*D. Antonij Josepho Tencallae ipso Dom. Jacobi fratris*“ a částečně paní Anně, Jacobově manželce, a dceři. Všechny tyto informace nenechávají pochyby o identitě Giacomu Tencally: tento malíř byl synem Giovanniho Tencally (okolo 1610 – 30. 11. 1676) a jeho ženy Barbary Caratti Orsattiové (okolo 1618 – 9. 4. 1670).²⁰

Nalezení Giacomových rodičů pomohlo potvrdit předpoklad Martina Mádlu o spojitosti působení malíře v Čechách s architektem Francescem Carattim a Carattiho rolí zprostředkovatele řady dalších Giacomových zakázek na území Čech a Moravy.²¹ Giacomo byl totiž spojen s architektem Carattim příbuzenským vztahem přes svou matku Barbaru rozenou Carattiovou. Rovněž vazby otce Giovanniho pobývajících v Turíně v šedesátých letech²² společně se jmenovaným Quiricem Castellim, Luchesem a dalšími mohou přispět k vysvětlení pozdějších Giacomových dlouhodobějších pobytů v Záalpi a spolupráce se jmenovanými štukatéry.²³

Přihlédneme-li k tradici předávání jmen z otce na syna, můžeme předpokládat, že se Giacomo narodil jako první syn Giovanniho a Barbary, kteří měli před ním ještě dcery Annu a Giovannu. Proserpiho genealogický strom však uvádí Giovanniho Giacomu Defendenta s datem

11. 1. 1664 bez bližší specifikace, k čemu se časový údaj váže.²⁴ Při porovnání první doložené zakázky Giacoma pro hraběte Buquoye ve Vídni z roku 1672²⁵ je evidentní, že se nemůže jednat o datum narození. V zápisech křtů z farnosti v Bissone se však nachází ke dni 14. ledna 1644 následující záznam: „*Ioannes Iacobus Defendens*“, narozený 11. téhož měsíce „*ex Ioanne Tencala et Barbara Carata, coniugibus*“,²⁶ z čehož vyplývá, že v rodovém stromu Tencallů došlo k záměně roku 1644 za 1664, která uvedla na scestí i dosavadní bádání. Po Giacomovi se narodily ještě tři dcery a roku 1656 druhý syn Antonio Giuseppe, rovněž jmenovaný v Ghiringhelliho právním aktu.

Malíř Giacomo pracující v Čechách a na Moravě tedy není ztotožnitelný s Giacomem, bratrem Giovanniho (jak uvedl Max Pfister), přítomným dne 16. dubna 1623 na schůzi kostela S. Carpofo v Bissone. Brentaním zmiňovaní bratři Giovanni a Giacomo byli pravděpodobně syny Cristofora a Giacomo pak otcem malíře Carpofo Tencally.²⁷ Na základě studia bissonsých archiválií však mohl vzniknout mylný závěr, že Giacomův otec Giovanni byl bratrem Giacoma, otce Carpofo Tencally (to by znamenalo, že malíři Carpofo a Giacomo Tencallové byli přímí bratřenci). Carpofo Tencalla totiž ve své závěti z 12. února 1685 vyjádřil přání být pohřben v kostele S. Carpofo v Bissone, odkázal částečně majetek kostelům a přál si zanechat pozůstalost mimo odkazů svým dcerám a dalším příbuzným také svým „*bratrancům a sestřenicím Giulii, Giovanně, Gaudenzii, Cristině, Giacomovi a knězi Giuseppemu, tzn. dětem Giovanniho Tencally*“.²⁸ Všichni jmenovaní byli sourozenci, mezi nimiž z Giovanniho dětí chybí pouze prvorozená Anna, snad v té době již zesnulá.²⁹ K výše zmíněnému mylnému předpokladu svádí také notářský akt ze dne 18. března 1664 z rodinného archivu Yvese Tencally. V tomto aktu se píše o rozdělení hmotných majetků mezi malířem Carpofo Tencallou a jeho strýcem Giovannim Tencallou, chotěm Barbary Caratti Orsattiové (tj. otcem Giacomovým).³⁰ Giacomův otec Giovanni byl však synem blíže neznámého Pietra, jak se píše v zápise o sňatku Giovanniho v archivu v Bissone a také v Proserpiho genealogickém stromu.

Kniha křtů farnosti v Bissone uchovává ke 3. listopadu 1676 paměť o narození a pokřtění Barbary Marie Giovanniové, dcery Giacoma Tencally a Anny Marie Piodaové.³¹ Odtud můžeme vyvodit, že u Ghiringhelliho jmenovaný Pietro Martire Pioda z Vacalla, s nímž řešil Giacomo finanční spor, byl otec malířovy ženy Anny Marie Piodaové.³² Pietro Martire Pioda, jak je uvedeno v listině o vyrovnání finančních záležitostí, spravoval Giacomův dům v Bissone a zastupoval svého zetě v době dlouhodobých pobytů v Zéalpi. Rodina Piodů z Vacalla, uváděná také jako Ploda, byla jedním z ticinských rodů, pocházejících z Morbio Inferiore. Někteří členové této rodiny z Vacalla se rovněž věnovali umělecko-řemeslným povoláním a pracovali v Zéalpi.³³ Zmíněný Pietro Martire, syn Bernarda Piody, je dokumentován jako otec Bernarda a Anny Marie, Giacomovy ženy.³⁴

O Giacomově sňatku s Annou Marií Piodaovou se z bissonských registrů není možné dozvědět nic bližšího, poněvadž svatby bývalo zvykem pořádat v místě bydliště rodiny snoubenky. Požadovaný údaj poskytly až farní kroniky z Vacalla: ke sňatku došlo dne 16. února roku 1676 v místním kostele. Giacomova žena Anna Marie v té době dovršila dvacátý rok života.³⁵ Nedlouho nato, v červnu téhož roku, byla Anna Marie Piodaová za kmotru některým příslušníkům rodiny ze strany Giacomu Tencally: Marii Anně Caratti Orsattiové a Giovannimu Paolu Lobbiovi. Později šla za kmotru také dětem Giacomových sester. Ve všech případech ji bissonské kroniky jmenují jako „*Anna Maria (Pioda) uxor Jacobi Tencallae*“.³⁶

Narození dcery Barbary, pojmenované na památku tehdy již zesnulé Giacomovy matky Barbary Carattiové, předpokládá Giacomův pobyt v Bissone rovněž na přelomu zimy a jara roku 1676 a patrně i po narození dcery. V témž měsíci ostatně zemřel i malířův otec Giovanni.³⁷

Několik týdnů před vyrovnáním finančních pohledávek s tchánem, dne 1. února 1682, se Giacomo zúčastnil shromáždění občanů Bissone v kostele sv. Rocha, na kterém byl přítomen rovněž malíř Carpofo.³⁸

První zmínku o Giacomovi z korespondence Giovanniho Antonia Oldelliho bratrovi nalezneme v dopise ze 13. května 1684 z Linze: „...*ohledně Nazara a Carla Fossatiho vám povím, že Nazaro odjel den po mém příjezdu společně s panem Tencallou do Prahy...*“³⁹ V listu není uvedeno plné jméno malíře Giacomu. Lze jej však vyvodit z kontextu, a to navzdory dřívější identifikaci tohoto Tencally s Giovannim Pietrem, v dopise rovněž jmenovaným, toho času ve Vídni.⁴⁰

Jméno Giacomu Tencally se objevuje dále v listu Giovanniho Antonia Oldelliho, napsaném z Vídně 7. ledna 1685 po návratu z bitevního pole z Budy.⁴¹ V tomto dopise je vícekrát zmiňováno jméno Giovanniho Pietra Tencally, který pomáhal umělcům zprostředkovávat korespondenci s rodinou a poskytoval doporučení k zakázkám. Giovanni Antonio napsal svému bratrovi Alfonsovi o bratranci následující: „*O Nazarovi jsem nedostal žádné nové zprávy, než které jste mi sami napsali. Napsal jsem panu Giacomu Tencallovi, od kterého, doufám, se dovím více.*“ Kamenický mistr Nazaro totiž předchozí léto strávil v Praze.⁴²

Giacomo nenechal svého příbuzného dlouho čekat na odpověď. Odepsal 13. ledna 1685 z Prahy do Vídně⁴³ a informoval ho, že Nazaro se odebral již po sv. Martinu do rodného Melide. Tento dopis, druhý známý vlastnoručně napsaný Giacomem Tencallou, vykazuje totožný rukopis s již publikovaným dopisem z roku 1672, určeným olomouckému biskupovi Karlu z Liechtensteina-Castelcornu, v němž Giacomo vystupoval již jako autonomní malíř, a nikoli jako pomocník Carpofo.⁴⁴

Lienhard-Riva ve starší příručce *Armoriale ticinese*⁴⁵ poznamenal o blíže neupřesněném Giacomu Tencallovi, že existují dva dopisy s pečetěmi z jeho ruky: ze 13. ledna 1685 z Prahy a z 8. února 1687 z Bobencia. O prvním listu bylo pojednáno výše, druhý se zatím nepodařilo nalézt

vzhledem k mimořádné rozsáhlosti fondu Oldelliů v Kantonálním archivu (Lienhard-Riva citoval umístění ještě před reorganizací fondu). Vzhledem ke skutečnosti, že v prvním případě jsme mohli ověřit, že jde o malíře Giacoma pobývajícího v Praze, můžeme k Giacomovi vztáhnout i druhý list z „*Bobencio*“. Lienhard-Riva ztotožnil toto město s otazníkem s Böblingen. Výraz Bobencio však patrně označoval obec Bubeneč u Prahy, kde Giacomo realizoval v zámku Trója pro hraběte Šternberka nástěnné malby s námětem Hesperidek, původně připisované Carpoforu Tencalovi.⁴⁶ Tento dopis tak může pomoci také při dataci Tencalových maleb v Tróji, dosud kladených před rok 1684.

Během archivní práce o Giacomovi vyvstala ještě jedna zajímavá okolnost, a sice že Giacomo měl kromě dcery Barbary Marie Giovanniové ještě syna: Giovanni Maria Antonio se narodil 11. června 1684 a za kmotra při křtu mu šli Bernardo a Francesca Piodaovi, sourozenci jeho matky.⁴⁷ Giovanni Maria Antonio není neznámým jménem v oblasti dějin umění. Jde totiž o stejného Giovanniho Mariu Antonia, který si roku 1712 vzal za ženu vnučku Carpofora Tencally Marii Caterinu Prassede⁴⁸ a pracoval jako štukatér na různých místech Evropy.⁴⁹ Vyšlo rovněž najevo, že tento Giacomův syn později vystupoval ve vídeňském cechu štukatérů jako Johann Dengala. Jedná se však stále o stejnou osobu, o studium jejíž značně mlhavé umělecké i životní dráhy vzbudila zájem až nyní objevená vazba na malíře Giacoma Tencallu.

Giovanni Maria Antonio Tencalla získal status vídeňského měšťana v březnu 1716 a ve stejném roce byl přijat jako mistr do tamního cechu štukatérů. V berních knihách však vystupoval pouze do roku 1742, ačkoli zemřel ve Vídni až 26. listopadu 1754.⁵⁰ Z jeho zakázek disponujeme pouze strohými informacemi o práci v Zwettlerhofu ve Vídni z roku 1725 a několika dalších místech. Tomuto štukatérovi byly připsány také blíže neupřesněné štuky ve farním kostele ve Valticích z doby kolem poloviny 18. století.⁵¹ Tento přípis se však jeví spíše jako mylný a zaměněný s jiným štukatérem Giovannim Tencallou, který byl činný na Moravě přibližně o sto let dříve.⁵² Roku 1735 pracoval G. M. A. Tencalla na štukové výzdobě druhého domu obchodníka Bartolomea Paduzziho na Spiegelgasse ve Vídni.⁵³ Rozsáhleji však štukatér působil ve službách Schönbornů ve Vídni. K této činnosti se vztahují čtyři dopisy ze schönbornské korespondence z Vídne a Würzburgu.⁵⁴ Fridrich Karl von Schönborn vřele doporučoval roku 1724 štukatéra Tencallu svému bratrovi Johannu Philippu Franzi, který tou dobou sháněl schopného umělce pro výzdobu würzburgské rezidence. Johann Philipp si však mezitím stihl získat jiného štukatéra, a sice Giovanniho Pietra Castelliho. K výzdobě rezidence ve Würzburgu G. M. A. Tencalla tedy nedostal příležitost. Fridrich Karl však v dopise z 15. března 1724 z Vídne zmínil, že „*Johann Maria Antonius Tencalla, stucatormeister dahier, nachdeme derselbe schon verschiedene jahre her in meinem bauweesen zu vollkommenen meinem vergnügen gearbeitet, ..., bei mir das bauen fast zu ende gehet*“.⁵⁵ V jednom z dopisů o desetiletí dříve, ze 17. června 1713 z Göllersdorfu, napsal Fridrich Karl bamberskému biskupovi a svému příbuznému Lotharu Franzi, že (nejmenovaný)

štukatér pracující pro něj v zámku v Schönbornu je hotov. Tuto zprávu o štukatérovi, který měl pracovat po řadu let také v Salcburku, můžeme vztáhnout právě na Giovanniho Mariu Antonia Tencallu.⁵⁶

K Giacomovu synu Giovannimu se váže rovněž zmínka v notářském zápisu Giana Pietra Lobbia z Bissone z 30. června 1695, kde se píše o „*Ioanne Tencalla q. Jacobi de Bissone*“.⁵⁷

O datu úmrtí malíře Giacoma Tencally můžeme uvést pouze následující. V registrech zesnulých bissonske fary se jeho jméno nevyskytuje, což ukazuje, že Giacomo skonal mimo domov, snad v Čechách nebo na jiném místě v Zálpí. Jeho žena Anna Marie se dožila sedmdesáti tří let a zemřela roku 1729.⁵⁸ Posledním doloženým datem z Giacomova života je rok 1690, kdy malíř dostal zapláceno za práce v Libochovicích.⁵⁹ Při příležitosti křtu Jacoba Antonia Garova dne 6. června 1692 uvádějí regista v Bissone „*Barbaram filiam qda. Jacobi Tencallae*“, kdy qda. [quondam] ukazuje, že v tomto roce Giacomo již nebyl mezi živými.⁶⁰ Obdobný zápis byl pořízen při příležitosti sňatku Barbary roku 1696.⁶¹ O rok později, v září 1697 právní akt notáře Alfonse Oldelliho zmiňuje Annu Marii Piodaovou jako vdovu po Giacomu Tencallově.⁶²

Na závěr ještě drobná poznámka k Giuseppemu Muttonimu, Tencallovu spolupracovníku ze zámku v Libochovicích z roku 1688. Martin Mádl uvedl v příspěvku Giacomo Tencalla a nástěnná malba v českých zemích 17. století v *Umění LVI*, 2008, s. 38–64, popis znaku Giuseppeho Muttoniho nacházejícího se na smlouvě o provedení výzdoby sály terreny v libochovickém zámku. Tento popis odpovídá erbu příslušejícímu rodině Muttoniů z Cima di Valsolda, a může tak potvrdit identitu v Čechách pracujícího Giuseppeho Muttoniho: dva zlatí ptáci na černém pozadí, v dolní části šachovnicové pole, zlaté lemování a nahoře černá orlice s korunou.

Rodina Muttoniů, jejíž členové vynikli jako architekti, štukatéri i malíři, pocházela z Cima di Valsolda u Luganského jezera a později se přesunula do Lugana. Na seznamu členů rodu figuruje také jistý Giuseppe Muttoni (nebo Muttone). Tento Giuseppe, zatím známý pouze jako štukatér (ačkoli umělci z Ticina ovládali mnohdy více řemesel), žil během druhé poloviny 17. a počátku 18. století a měl pracovat v Turínu v Piemontu, kde byla umělecky aktivní řada členů rodiny. Nelze však s jistotou stanovit, zda šlo o téhož umělce aktivního v Čechách.⁶³ Z rodu Muttoniů máme na dnešním území České republiky dokumentovaného o něco později (konkrétně roku 1731) také Bartolomea Muttoniho z Valsoldy, který pracoval v Jaroměřicích nad Rokytnou.⁶⁴

Z předložených archivních zpráv se zdá, že Giacomo Tencalla, na rozdíl od většiny ostatních řemeslníků a umělců z oblasti Ticina, kteří se téměř každoročně vraceli domů, pobýval dlouhodoběji v Čechách, konkrétně v Praze. Nabízí se vysvětlení, že Giacomo podobně jako Carpofo Tencalla nebo Giovanni Pietro neměl nedostatek zakázek, a tudíž si mohl dovolit stabilněji setrvávat v jedné oblasti a pomáhat svým příbuzným se zprostředkováním práce, jako v případě Nazara Oldelliho.⁶⁵

Příbuzenské vztahy rodiny Tencallů, jak již naznačil Ivano Proserpi, budou zřejmě do budoucna skýtat vzhledem ke své komplikovanosti další možnosti výzkumu, zpřesňovat příbuzenské vztahy a poskytovat nové prameny týkající se méně známých nebo mimo Ticino působících umělců, stejně jako se stalo v případě dosud neznámého Giacoma Tencally, se kterým však stále není možné spojit žádnou malbu na jih od Alp.⁶⁶

PŘEHLED ŽIVOTOPISNÝCH ÚDAJŮ O GIACOMU TENCALLOVI

(Jana Zapletalová a Martin Mádl)

- 1644 11. ledna.** Narodil se Giacomo Tencalla jako první syn Giovanniho Tencally a Barbary Caratti Orsattiové. (APB)
- 14. ledna.** Pokřtěn jako Giovanni Giacomo Defendens v kostele S. Carpofo v Bissone. Za kmotry při křtu byli Giovanni Pietro Petrucci a Francesca, žena Giovanniho Baptisty Caratiho. (APB)
- 1670 9. září.** Zesnula Giacomova matka Barbara Caratti Orsattiová přibližně v padesáti dvou let. (APB)
- 1672 7. srpna.** Giacomo Tencalla zasílá z Vídně dopis olomouckému biskupovi Karlu z Liechtensteina-Castelcornu, v němž biskupa ujišťuje, že přijede, jakmile dokončí práce ve Vídni pro hraběte Buqouye. (ZAO)
- 1673–1675** Předpokládaná účast Giacoma Tencally na výzdobě rotundy v Květné zahradě v Kroměříži
- 1675** Okolo tohoto roku pracuje malíř „Jacobus“ spolu s dalšími krajany na výzdobě presbytáře poutního kostela na Svatém Kopečku u Olomouce. (MZA Cerroni)
- 1676 16. února.** Giacomo Tencalla si vzal za ženu Annu Marii Piodaovou, dceru Pietra Martira Piody z Vacalla. Svatba se konala v místě bydliště Anny Marie Piodaové. (APV)
- 1. června.** Anna Maria Piodaová, žena Giacoma Tencally, šla za kmotru Giovannimu Paolu Lobbiovi pokřtěnému v Bissone. (APB)
- 24. června.** Tencallová žena Anna Maria šla za kmotru Marii Anně Caratti Orsattiové v Bissone. (APB)
- 3. listopadu.** Narodila se a byla pokřtěna v kostele S. Carpofo v Bissone dcera Giacoma Tencally a Anny Marie Piodaové. Za kmotry byli Giovanni Baptista Caratti Orsatti a Anna Catterina, žena Giovanniho Pietra Tencally. (APB)
- 30. listopadu.** Zemřel Giacomův otec Giovanni přibližně ve věku šedesáti šesti let. (APB)
V období po tomto roce pracoval Giacomo v černínském zámku Lnáře.

- 1677 1. února.** Giacomo Tencalla vystupuje spolu s Giovannim Domenicem Orsim jako poručník dcer po zesnulém architektovi Francescu Carattim a přebírá jeho nevyplacený honorář za práce na pražském Černínském paláci. (Zahradník)
- 1678** Giovanni Giacomo Tencalla s tovaryšem dostává zaplacenou „*per opera di pittura*“ ve františkánském kostele v Jindřichově Hradci 300 zl. V témže roce dostávají zaplacenou jeho tovaryšové za malby v hlavním sále slavatovského zámku Červená Lhota. (Novák)
- 1680** Kolem roku 1680 realizoval malíř nástěnné malby v kapli a ve třech pokojích lobkovického zámku v Roudnici nad Labem.
- 1682 1. února.** Giacomo Tencalla společně s Carpoforem Tencallou se účastní shromáždění občanů Bissone v kostele S. Rocco. (Brentani 1963, s. 86)
- 20. března.** Notářský zápis právníka Alfonse Ghiringhelliho ve věci finančního vyrovnání Giacoma Tencally a jeho tchána Pietra Martira Piody z Vacalla. (BAS 2523)
- 1684** V době kolem roku 1684 se předpokládá Tencallova přítomnost v kaplířovském zámku Milešov. Dva milešovští malíři byli povoláni ke konzultaci do Libochovic. (Zahradník)
- 13. května.** Giacoma zmiňuje Giovanniho Antonia Oldelliho ve svém dopise bratru Alfonsovi z Linze do Melide, že odjel s Nazarem Oldellim do Prahy. (BAS mastri)
- 11. června.** Pokřtěn prvorozený syn Giacoma Tencally a Anny Marie Piodaové Giovanni Maria Antonio Tencalla, narozený dne 9. června v Bissone. Jako kmotři se účastnili křtu Bernardo a Francesca Pioda, sourozenci Giacomovy ženy. (APB)
- 1685 7. ledna.** Giovanni Antonio Oldelli píše, že odeslal dopis Giacomu Tencalovi do Prahy s nadějí, že se od Giacoma dozví o Nazarovi Oldellim, tou dobou pobývajícím v Praze. (BAS mastri)
- 13. ledna.** Vlastnoruční pečetěný dopis Giacoma Tencally zasláný z Prahy do Vídně Giovannimu Antoniu Oldellovi s informacemi o Nazarovi Oldellim. (BAS mastri)
- 1687** Autorství maleb na zámku Trója v Bubenči.
- 8. února.** Giacomo posílá pečetěný dopis z „Bobencie“ (Bubenče u Prahy). (Armoriale)
- 1688** Do tohoto roku lze datovat nástěnné malby v dietrichsteinském zámku Libochovice (ve spolupráci s Giuseppem Muttonim).
- 12. června.** Z tohoto dne pochází smlouva mezi malíři Giacomem Tencallou a Giuseppem Muttonim s hrabětem Schützenem na výzdobu sály terreny v Libochovicích. (SOA Litoměřice)
- 1692 7. června.** Giacomova dcera Barbara se účastní jako kmotra křtu Giacoma Antonia Garova. Giacomo uveden již jako zesnulý. (APB)
- 1696 14. února.** Sňatek Giacomovy dcery Barbary Marie Giovanniové s Giovannim Battistou Cerutim. Malíř Giacomo je uváděn jako zesnulý. (APB)
- 1697 2. září.** Giacomova žena Anna Maria Piodaová uváděna jako vdova po Giacomu Tencalovi. (BAS 2844)

1712 3. února. Giacomův syn štukatér Giovanni Maria Antonio si vzal za ženu vnučku Carpofova Tencally Marii Catterinu Prassedo Mazzettioovou. (APB)

ZKRATKY

APB – Archivio parrocchiale di Bissone, depozit Archivio vescovile Lugano, registry narozených, zesnulých a vdaných kostela S. Carpofovo v Bissone.

APV – Archivio parrocchiale di Vacallo, Liber primus Baptizatorum, Matrimoniorum et Mortuorum, N. I., 1585–1685.

Armoriale – Alfredo Lienhard-Riva, *Armoriale Ticinese*, Lausanne 1945.

BAS 2844 – Bellinzona, Archivio di Stato, notářské zápisy, notář Alfonso Oldelli di Sebastiano, karton 2844, notářský zápis ze dne 2. září 1697.

BAS 2523 – Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio notarile, notář Alfonso Ghiringhelli di Francesco, rogiti 1682–1684, cartella 2523, akt z 20. března 1682, stránka pokračuje přes vazbu.

BAS Mastri – Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, dopisy řazené abecedně podle příjmení odesílatele.

Brentani 1963, s. 86 – Luigi Brentani, *Antichi maestri d'arte e di scuola delle terre ticinesi, notizie e documenti VIII*, Lugano 1963.

Fiala – Eduard Fiala, *Schloss Libochowitz*, in: SOA Litoměřice – pobočka Žitenice, fond Velkostatek Libochovice, karton 456/1.

MZA Cerroni – Moravský zemský archiv Brno, fond G 12, Cerroniho sbírka, sign. Cerr. II. inv. č. 238, rkp., Ambrosius Malder, *Canonicus Regularis ordinis Praemonstratensis / Canoniae Gradicensis / prope olomutium conscripsit, f. 219r.*

Novák – Josef Novák, Slavatové a umění výtvarné, *Památky archaeologické XXIX*, 1917, s. 17–36, zvl. s. 32–34.

SOA Litoměřice – Státní oblastní archiv Litoměřice – pobočka Žitenice, fond Velkostatek Libochovice (spisová manipulace – II. Stavební záležitosti F).

ZAO – Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství olomoucké, kart. 87, dopis Giacoma Tencally zasláný 7. srpna 1672 olomouckému biskupovi Karlu z Liechtensteina-Castelcornu.

Zahradník – Pavel Zahradník, Historie paláce jako rezidence hrabat Černínů, in: Mojmír Horyna – Pavel Zahradník – Pavel Preiss, *Černínský palác v Praze*, Praha 2001, s. 24.

---

* Zůstávám zavázána Martinu Mádlovi za přátelské poskytnutí všech informací týkajících se jeho zjištění o působení Tencallů na současném území České republiky v době před publikováním, na jejichž základě jsem se mohla pokusit dohledat více zpráv o Giacomovi a jeho aktivitě v oblasti rodného kraje. Tato studie vznikla v zahraničí při práci na monografii o Andreovi Lanzanim s příspěvím Grantové agentury (GA ČR č. 408/06/0374). Práce na tématu v České republice byla umožněna díky výzkumnému záměru *Morava a svět. Umění v otevřeném multikulturním prostoru* (MSM 6198959225).

¹ Základní recentní studie o Carpofozu Tencalovi a dalších příslušnících rodu přinesl Ivano Proserpi, Giorgio Mollisi a Andrea Spiriti: Ivano Proserpi, *I Tencalla di Bissone*, Lugano 1999. – Giorgio Mollisi – Ivano Proserpi – Andrea Spiriti (eds), *Carpofozo Tencalla da Bissone. Pittura del Seicento fra Milano e l'Europa centrale* (kat. výst.), Cinisello Balsamo – Milano 2005. Uvedené knihy obsahují rovněž přehled starší literatury. Bissone a přilehlé obce (dnes kanton Ticino ve Švýcarsku) patřily do roku 1888 pod diocézi v italském Comu.

² Luigi Brentani, *Antichi maestri d'arte e di scuola delle terre ticinesi, notizie e documenti* VI, VII. Lugano 1957, 1963. Indexy k Brentanimu publikoval Max Pfister, Repertorio onomastico di „Antichi maestri d'arte e di scuola delle terre ticinesi. Notizie e documenti” di Luigi Brentani, *Bollettino Storico della Svizzera Italiana* 1987, IC, č. 2, s. 66–85.

³ Aldo Crivelli, *Artisti ticinesi dal Baltico al mar Nero II*, Locarno – Lugano – Chiasso – Bellinzona – Ascona – Biasca 1969.

⁴ Max Pfister, *Repertorium der Tessiner Künstler I–II*, Thalwil – Rapperswil 1994, nestr. (strojopis, vydáno vlastním nákladem, exemplář např. v Archivio di Stato v Bellinzoně nebo Biblioteca Cantonale v Luganu).

⁵ Proserpi (pozn. 1) – Mollisi – Proserpi – Spiriti (pozn. 1).

⁶ Archivio cantonale byl přejmenován na Archivio di Stato, Bellinzona, fond Oldelli sestává z přibližně 200 kartonů. Giuseppe Martinola, *Guida dell'Archivio Cantonale*, Bellinzona 1951. Zmínky o italských umělcích činných v Polsku z tohoto archivu zpracoval Mariusz Karpowicz (Mariusz Karpowicz, *Artisti ticinesi in Polonia nella prima metà del '600*, Lugano 2002).

⁷ Crivelli (pozn. 3), s. 72. – Pfister (pozn. 4), nestránkováno, hesla Oldelli (Giovanni Antonio Oldelli a Giovanni Oldelli představují patrně téhož štukatéra). K dalším studiím k fondu a rodu Oldelli např. Giuseppe Martinola, Il „viaggio di Torino” dei fratelli Oldelli, *Bollettino Storico della Svizzera Italiana* LXXIII, 1961, č. 2, s. 84–91. – Giuseppe Martinola, Giovan Pietro Tencalla, *Bollettino Storico della Svizzera Italiana* LXXIV, 1962, č. 2, s. 95.

⁸ Např. Giuseppe Martinola, Dal campo sotto Buda, *Bollettino Storico della Svizzera italiana* LXXIII, 1961, č. 3, s. 130–132.

⁹ Giuseppe Martinola, *Lettere dai paesi transalpini degli artisti di Meride e dei villaggi vicini (XVII – XIX), in appendice L'emigrazione delle maestranze d'arte del Mendrisiotto oltre le Alpi (XVI – XVIII)*, Lugano 1963.

¹⁰ Martinola (pozn. 9), s. 39, 156.

¹¹ Např. Martinola (pozn. 8), s. 130–132. – Veronika Štěpánková, *Moravské dílo Carpofoza Tencally v kontextu jeho celoživotní tvorby* (diplomová práce), Univerzita Palackého Olomouc, Olomouc 2003.

¹² Viz Martinola (pozn. 8), (origiály se nachází v Bellinzoně: Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/N-O, č. 112, dopisy Giovanniho Antonia Oldelliho Carpofozovi ze dní: 3. června, 22. července a 23. srpna 1662).

¹³ Alfonso údajně podle zpráv Tencalova pomocníka hýřil celou noc o karnevalu a pobýval v krčmách.

¹⁴ Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/N-O, č. 112, dopis Alfonse Oldelliho otci Sebastianovi z 25. března 1669. Některé věty dopisu přepsány viz Giuseppe Martinola, Le Maestranze d'arte del Mendrisiotto in Italia nei secoli XVI, XVII, XVIII, *Bollettino storico della Svizzera Italiana* LXXIV, 1962, č. 2 a další, s. 132.

¹⁵ Barbara Garovi di Leone (okolo 1619 – 14. 11. 1649) si vzala za muže Giulia Tencallu roku 1642. Se druhou ženou Costanzou Carattiovou (okolo 1630 – 24. 11. 1670) se Giulio oženil roku 1652. Lze rovněž vyloučit architekta a inženýra Giovanniho Pietra působícího v Čechách (jeho ženou byla Anna Caterina Petrucciiová).

---

¹⁶ K tomuto G. T. se váže ještě další zmínka v dopise ze 20. června 1671, kde píše Alfonso Oldelli svému bratru Giovannimu Antoniovovi o svém mistru Giorgiolim. Opět se ospravedlňuje od špatných zpráv, které o něm, o rodu Oldelliů a obzvláště o jejich zesnulém bratrovi Giovannim Battistovi rozšiřoval Giorgioli v dílně pana Quirica a dalších patriotů. Podle Alfonsa byl přítomen i pan Tencalla, který se zastal Oldelliů a který Alfonsa upozornil na tuto nerozváznost, v důsledku níž jsem s ním více jak rok nemluvil.

¹⁷ Luigi Simona, *Artisti della Svizzera Italiana in Torino e Piemonte* II, Zurigo 1933, s. 45.

¹⁸ Simona (pozn. 17), s. 44–53.

¹⁹ Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio notarile, notář Alfonso Ghiringhelli di Francesco, rogiti 1682–1684, cartella 2523, akt z 20. března 1682, stránka pokračuje přes vazbu (celkem 4 strany).

²⁰ Údaje týkající se životních dat a příbuzenských vztahů byly čerpány z genealogického stromu sestaveného Ivanem Proserpi (pozn. 1) a dále studovaném z archivního materiálu farnosti Bissone (Lugano, Archivio vescovile). Giacomovi rodiče byli sezdáni dne 1. února 1637 (Lugano, Archivio vescovile, Archivi in deposito, Bissone, registro dei matrimoni della parrocchia di Bissone 1623–1861, f. 16, zápis ze dne 1. února 1637).

²¹ Více v článku Martina Mádl, Giacomo Tencalla and Ceiling Painting in 17-th Century Bohemia and Moravia, *Umění* LVI, 2008, s. 38–64.

²² Můžeme potvrdit Brentaniho hypotézu (Brentani 1963, s. 90, pozn. 2) o totožnosti Giovanniho Tencally pracujícího v Bissone a v Turíně s Giovannim, který zemřel jako vdovec ve věku 66 let 30. 11. 1676.

²³ Podle Maxe Pfistera a Alda Crivelliho [Pfister (pozn. 4), nestr., heslo Giovanni Tencalla – Crivelli (pozn. 3), s. 63] měl Giovanni pracovat rovněž v liechtensteinských službách, a sice se podílet s Filibertem Lucchesem na uměleckých pracích v zámeckém parku a v rotundě v Kroměříži. Tato zmínka se však mohla spíše vázat k Giovannimu Pietru Tencalovi a pouze omylem být spojována s Giacomovým otcem.

²⁴ Proserpi (pozn. 1), genealogický strom 2.

²⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství olomoucké, kart. 87., dopis Giacomu Tencally zasláný 7. srpna 1672 olomouckému biskupu Karlovi z Liechtensteina–Castelcora.

²⁶ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei battesimi della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 59, zápis ze dne 14. 1. 1644: „*Anno Domini 1644 die 14 Januarij ego P.r Flaminus Camanedus Parochus huius ecc.e S.ti Carpori loci Bissoni baptizavi infantem die 11 eiusdem mensis natum ex Joanne Tencala et Barbara Carata coniugibus, cui impositum fuit nomen Joannes Jacobus Defendens. Patrini fuerunt Rev.mus D. P.r Joannes Petrus Petrucius Canonicus ex maroggia, et Francisca uxor Ioannis Baptiste Carati ex loco Bissoni*”.

²⁷ Dne 19. dubna 1623 v Bissone citováni jako „*Jacobus et Ioannes del Tencalla*” viz Brentani (pozn. 2), VI, 1957, s. 202–204.

²⁸ Alfredo Lienhard-Riva, *Armoriale ticinese: stemmario delle famiglie ascritte ai patriziati della Repubblica e Cantone del Ticino*, Lausanne 1945, s. 474.

²⁹ Datum úmrtí Anny není známo.

³⁰ Informace o notářském zápisu citovány podle Proserpi (pozn. 1), s. 119, 207. Neměla jsem možnost konzultovat originál uložený v rodinném archivu Yvese Tencally, abych mohla zjistit, při jaké příležitosti byl akt sepsán (zda náhodou z příčiny smrti Carporova otce, Carporo byl jediným synem Giacomu). Tomuto notářskému aktu byl přítomen jako svědek Francesco Gaggini a Giovanni Pietro Tencalla.

³¹ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei battesimi della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 115, zápis ze dne 3. listopadu 1676. Kmotrou Giacomovy dcery se stala Anna Caterina Petrucci, žena architektka Giovanni Pietra Tencally, za kmotra byl narozené Barbaře Marii Giovanni Battista Caratti Orsatti, příbuzný ze strany babičky narozené. Tentýž Caratti Orsatti byl přítomen za svědka také na svatbě Giacomovy nejstarší sestry, provdané 1. ledna 1661 za Santa Spinelliho z Coma.

---

³² Alfonso Ghiringhelli (pozn. 19), na několika místech se udává vztah Piody k „*D. Tencallae eius socer*” a Anně, jeho dceři.

³³ Více k rodu Piodaů (Ploda nebo také Piotta) viz Lienhard-Riva (pozn. 28), s. 343, značeno jako „Pioda III” nebo Max Pfister (pozn. 4), nestránkováno, hesla Pioda.

³⁴ Vacallo, *Archivio parrocchiale, Liber primus Baptizatorum, Matrimoniorum et Mortuorum, N. I., 1583-1685*, rkp. Kromě Anny Marie a Bernarda Francisca měl Pietro Martire Pioda další potomky: Martu, Catharinu, Margaritu, Franciscu, Antonia a Giovanniho Antonia.

³⁵ Zápis o svatbě malíře jmenuje opět plným jménem: „*Jacobum filium Ioannis a Tencalla de Bissone, et Annam Mariam filiam Petri Martiris a Ploda*”. Vacallo, *Archivio parrocchiale* (pozn. 34), zápis ze dne 16. února 1676. Zápis o narození Anny Marie se nachází rovněž v kronice ve Vacallo. Vacallo, *Archivio parrocchiale* (pozn. 34), zápis o křtu ke dni 2. února 1656.

³⁶ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei battesimi della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 115, zápisy ze dne 24. června 1676; 1. června 1676. Anna Maria Piodaová byla kmotrou i později, a sice dne 13. září 1677 Giovanně Marii Castoldoové a 6. října 1686 Barbaře Marii, tj. dětem Giacomových sester (viz registro dei battesimi).

³⁷ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei morti della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 65, dne 30. listopadu 1676 (jmenován pouze jako Iovanni Tencalla – uveden jako vdovec zesnulý ve věku přibližně 66 let). Giacomova matka zemřela o šest let dříve (tamtéž, dne 9. dubna 1670).

³⁸ Brentani (pozn. 2), s. 86.

³⁹ Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/N-O, č. 112, dopis Giovana Antonia Oldelliho Tenenta z 13. května 1684 bratru Alfonsovi Oldellimu.

⁴⁰ Rozporně interpretuje tohoto nespecifikovaného Tencallu také Giuseppe Martinola [Martinola (pozn. 8) jako Giacoma, o dva roky později jako Giovanni Pietra – Martinola, s. 156 (pozn. 9)].

⁴¹ Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/N-O, č. 112, dopis Giovana Antonia Oldelliho Tenenta z 7. ledna 1685 z Vídně bratru Alfonsovi Oldellimu, jmenovitě uveden i Giacomo Tencalla. K Giovannimmu Antoniu Oldellimu a jeho vojenskému působení viz Martinola (pozn. 8).

⁴² Jeho pobyt v Praze dokumentují kromě svědectví Giuseppeho Tencally také Nazarovy dopisy z Prahy. Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/N-O, č. 112, dopisy Nazara Oldelliho: 6. června 1684 z Prahy, 28. říjen 1684 z Prahy, 30. listopad 1685 z Bergama.

⁴³ Archivio di Stato, Bellinzona, Archivio Oldelli Meride, Lettere dei Mastri, cartella 25/P-V, č. 113, dopis Giacoma Tencally ze dne 13. ledna 1685. Dopis opatřen pečetí se znakem rodu Tencalla.

⁴⁴ Zemský archiv v Opavě (pozn. 25) dříve připisováno mylně Carpofozu Tencalovi, na tento omyl poukázala poprvé Veronika Štěpánková (pozn. 11) a následně Martin Mádl (srov. článek Martina Mádl, pozn. 21).

⁴⁵ Lienhard-Riva (pozn. 28), s. 474, pozn. 4.

⁴⁶ Viz nová zjištění Martina Mádl v předchozím článku. Změna samohlásky „u” v „o” jako ve slově Bobencio – Bubeneč se vyskytovala v korespondenci italských mistrů velmi často ve jménech českých měst, jako např. Bociovizi pro Bučovice, Buchau pro Bochov.

⁴⁷ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei battesimi della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 122, dne 11. června 1684. Toto jméno se vyskytuje již v genealogickém stromu Ivana Proserpiho (pozn. 1), geneal. strom. 2.

⁴⁸ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei matrimoni della parrocchia di Bissone 1623–1861, f. 78, dne 3. února 1712.

⁴⁹ V odborné literatuře se vyskytují jen zcela okrajové zmínky o tomto štukatérovi, např. Proserpi (pozn. 1), s. 22, 247, 263. – Pfister (pozn. 4), nestr. (hesla Giovanni Antonio a Giovanni Maria (Antonio) jsou ke ztotožnění). – Heslo *Tencalla*,

---

Giovan. Antonio, in: Ulrich Thieme – Felix Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* XXXII, Leipzig 1938, s. 522.

⁵⁰ Údaje o právu měšťana a činnosti ve vídeňském cechu čerpány z práce Leopolda Sailera (Leopold Sailer, *Die Stukkateure*, Wien – München – Brünn 1943). G. M. A. Tencalla zemřel v domě U Zlatého zubu ve Vídni (Wien, Archiv der Stadt Wien, Totenbeschauprotokolle, 84/2v). Autorka v současnosti pracuje na prohloubení znalostí o tomto štukatérovi a jeho práci ve střední Evropě.

⁵¹ Viz Sailer (pozn. 50), s. 80. V souvislosti s Valticemi zmiňuje G. M. A. Tencallu také Maria G. Agghazy, *Stuccatori e scultori comaschi in Ungheria, Arte Lombarda* X, 1965, s. 107.

⁵² Podle našeho názoru jde o Giovanniho Domenica Tencallu, bratra otce Carpofoza Tencally Giana Giacoma, nikoli jiného štukatéra Giovanniho, otce malíře Giacoma.

⁵³ Wien, Österreichisches Staatsarchiv, Archiv des Innern und der Justiz, Fasz. IV, A1, karton 402. Dagobert Frey, Johann Bernhard Fischer von Erlach. Eine studie über seine Stellung in der Entwicklung der Wiener Palastfassade, *Jahrbuch für Kunstgeschichte* XV, 1921–1922, s. 175.

⁵⁴ Wien, Schönbornarchiv, Korrespondenzarchiv XXV, č. 14, dopisy z 15. a 26. března 1724, Würzburg, Staatsarchiv, Hoheitssachen, 39/551, list 449 z 1. dubna 1724. Srov. také Max H. Von Freeden (ed.), *Quellen zur Geschichte des Barocks in Franken unter dem Einfluss des Hauses Schönborn* I, druhá část, Würzburg 1950, s. 888–892.

⁵⁵ Ibidem, dopis z 15. března 1724. V souvislosti s Castellioho činností zmínili Tencallovo jméno již Richard Sedlmaier, Rudolf Pfister, *Die fürstbischöfliche Residenz zu Würzburg*, München 1923, s. 181. – Walter Boll, *Die Schönbornkapelle am Würzburger Dom*, München 1925, s. 142, pozn. 102. – Henry-Russell Hitchcock, *Rococo Architecture in Southern Germany*, London 1968, s. 230, pozn. 36.

⁵⁶ Ibidem, dopis ze 17. června 1713.

⁵⁷ Bellinzona, Archivio di Stato, notářské zápisy, notář Gian Pietro Lobbia di Bissone, akt z 30. června 1695, částečně citováno v Brentani (pozn. 2), s. 221, pozn. 4.

⁵⁸ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei morti della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 143-144, dne 31. srpna 1729.

⁵⁹ Smlouva z 12. června 1688 mezi Giacomem Tencallou, Giuseppem Muttonim a baronem Schützenem, Státní oblastní archiv Litoměřice – pobočka Žitenice, fond Velkostatek Libochovice (spisová manipulace – II. Stavební záležitosti F), karton 31. Více viz Mádl (pozn. 21).

⁶⁰ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei battesimi della parrocchia di Bissone 1622–1732, f. 122, dne 6. června 1692.

⁶¹ Lugano, Archivio diocesano, Archivi in deposito, Bissone, registro dei matrimoni della parrocchia di Bissone 1623–1861, f. 62, dne 14. února 1696.

⁶² Bellinzona, Archivio di Stato, notářské zápisy, notář Alfonso Oldelli di Sebastiano, karton 2844, notářský zápis ze dne 2. září 1697.

⁶³ Pfister (pozn. 4), nestr., heslo Muttoni. Dále např. *Dictionnaire historique & biographique de la Suisse, Société Générale Suisse d'Histoire*, supplément, Neuchatel 1934, s. 123. – Antonio Gili, Catalogo della famiglie d'arte luganesi attive in Piemonte, in: Vera Comoli Mandracci (ed.), *Luganesium Artistarum Universitas, L'archivio e i luoghi della Compagnia di Sant'Anna tra Lugano e Torino*, Lugano 1992, s. 59-87 (uvedeno v tabulce bez bližší časové specifikace). – Simona (pozn. 17), obzvláště s. 52. Giuseppe Muttoni měl pracovat také v Turíně ve čtyřicátých letech 18. století, což by ukazovalo spíše na potomka nebo příbuzného v Čechách aktivního Giuseppeho.

⁶⁴ Pfister (pozn. 4), nestr., hesla Mutone, Muttone, Muttoni. K dalším členům rodiny viz Ernst Guldan, Quellen zu Leben und Werk italienischer Stukkatoren des Spätbarock in Bayern, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi Lombardi II. Gli stuccatori dal barocco al rococo*, Como 1964, s. 165-290. – Ezia Gavazza, Apporti „Lombardi“ alla decorazione a stucco

---

tra '600 e '700 a Genova, in: Edoardo Arslan (ed.), *Arte e artisti dei laghi Lombardi II. Gli stuccatori dal barocco al rococo*, Como 1964, s. 49-70.

⁶⁵ Podobnou roli hrál rovněž Giovanni Pietro Tencalla ve Vídni. Podával do Ticina zprávy o svých příbuzných (nejen z rodu Tencallů, ale také Oldelliů, Fossatiů ad.), poskytoval přechodné útočiště, dával doporučení a pomáhal se zprostředkováním práce.

⁶⁶ Další informace by mohlo přinést do budoucna obzvláště studium notářských zápisů archivů v Bellinzone a Luganu.